

Psychometric Properties of Children's Hope Scale: Validity and Reliability Study*

Gökhan Atik**

· Gülşah Kemer***

ABSTRACT. In the present study, it was aimed at adapting the Children's Hope Scale (CHS) developed by Snyder et al.'s (1997) into Turkish by obtaining evidence related to its validity and reliability. The CHS was administered to 6th, 7th, and 8th grade students (403 female, 355 male) in Ankara, Turkey. Findings regarding the construct validity of the scale were rather consistent with the original scale's two-factor structure. In terms of convergent and incremental validity, CHS scores were found to be positively and significantly correlated with students' self-esteem and academic achievement scores. Moreover, CHS scores predicted children's academic achievement beyond projections stemming from statistically from the scores of students' self-esteem. The Cronbach alpha coefficient for the overall scale was .74. Test-retest reliability was .57. There were no significant gender differences, but significant grade level differences were obtained. The findings are discussed in terms of relevant literature with suggestions for further studies.

Key words: Children's hope, agency, pathways.

SUMMARY

Purpose and Significance: Hope is a crucial factor in human life that is related to successful goal pursuits, well-being, and self-esteem. It is preventive and protective in subsequent difficulties and is strengthening in various stress situations. Being a commonly studied concept in Western literature, hope is a new research topic in Turkey. Thus, regarding the need for instrumentation to measure hope, this study aimed at translating and adapting Snyder and his colleagues' Children's Hope Scale (1997) into Turkish.

Method: The sample consisted of 758 participants recruited from 6th, 7th, and 8th grades. 403 of the participants were girls (53%) and 355 of the participants were boys (47%). The age range for the participants was 11 to 15 ($M=13.11$, $SD=.929$). In this study, a brief demographic information form, the Rosenberg Self-Esteem Scale (RSES) (Rosenberg, 1965), and the Children's Hope Scale (CHS) were administered. Exploratory and confirmatory factor analyses, *t*-test, and one-way analysis of variance were conducted.

Results: Based on the construct validation, two interpretable factors, namely "Agency" and "Pathways", were obtained. "Agency" and "Pathways" factors accounted for 44% and 14% of the item variance, respectively. In terms of convergent validity, CHS scores were found to be positively and significantly correlated with RSES ($r=.48$, $p<.01$) and academic achievement scores ($r=.23$, $p<.01$). For incremental validity, the role of CHS scores in predicting academic achievement beyond projections derived statistically from the scores obtained from the Self-Esteem Scale was investigated. The variance explained by self-esteem scores ($R^2=.11$, $p<.05$) was found to be increased by the CHS scores ($R^2=.12$, $p<.05$). In terms of internal consistency, the Cronbach alpha coefficient was .74 for the overall scale. The test-retest correlation of CHS over four-week interval was moderate [$r=.57$, $n=191$, $p<.01$]. There were no significant gender differences, but 6th grade students were found to have higher hope levels than 7th and 8th graders.

Discussion and Conclusion: Results of the present study revealed that Turkish form of the CHS is consistent with the original factor structure. The instrument has adequate internal consistency, and is relatively stable over retesting. Convergent and incremental validity results were also significant. Similar to the original study, no gender difference was found in the present study. However, with an increase in the grade level of the students, a decrease was obtained in the CHS scores. This finding was considered as a reflection of the educational system in Turkey. Students are forced to be prepared for many examinations throughout their middle school that are vital for their college education and career. Hence, the combination of side effects of adolescence and the competitive atmosphere may negatively affect hope levels related to future expectations. Considering the development of hope in early childhood, the enhancement and maintenance of hopeful thoughts become important. In terms of counseling with children, the consideration of hope might facilitate concentration on strengths and needs of children.

* Some parts of this study were presented at IX. National Psychological Counseling and Guidance Congress in Izmir, Turkey.

** Research Assistant, Ankara University, Guidance and Psychological Counseling, Turkey. atik@education.ankara.edu.tr

*** The University of North Carolina, Greensboro, Counseling and Educational Development, USA. g_kemer@uncg.edu

**** We express our appreciation to Oya Yerin Güneri and Fidan Korkut for providing feedback on this article.

Çocuklarda Umut Ölçeği'nin Psikometrik Özellikleri: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması*

Gökhan Atik** · Gülşah Kemer***

ÖZ. Bu çalışmada, Snyder ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilen Çocuklarda Umut Ölçeği'nin (ÇUÖ) Türkçe'ye çevrilerek, geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin kanıtların incelenmesi amaçlanmıştır. Ölçekler, Ankara'daki ilköğretim 2. kademe öğrencilerine (403 kız, 355 erkek) uygulanmıştır. Ölçeğin yapı geçerliğine ilişkin bulgular, orijinal çalışmadaki iki faktörlü yapıyı destekler niteliktedir. Ölçeğin uyum ve artımsal geçerliğine ilişkin kanıtlar, ÇUÖ puanlarının benlik saygısı ve akademik başarı ile olumlu ve anlamlı düzeyde ilişkili olduğunu gösterirken; ayrıca bu puanların akademik başarıyı, çocukların benlik saygısı puanlarından kaynaklanan yansımanın ötesinde daha fazla yordadığını göstermektedir. ÇUÖ'nün tüm ölçek için Cronbach alfa iç-tutarlık katsayısı .74 olarak bulunurken, test-tekrar test korelasyon katsayısı ise .57'dir. Kız ve erkek öğrencilerin umut puan ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunmazken, sınıf düzeyi açısından anlamlı farklılıklar elde edilmiştir. Bu sonuçlar alan yazın çerçevesinde tartışılarak, bazı önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Çocuklarda umut, amaca güdülenme, amaca ulaşma yolları.

GİRİŞ

Umut bireyin amaçlarını, “harekete geçme güdüsü (agency)” ve o “amaçlara ulaşma yolları (pathways)” ile birlikte düşünme süreci olarak tanımlanmıştır (Snyder, 1995; 2002). Snyder'ın çok boyutlu umut kuramında üç bilişsel boyuttan bahsedilmektedir. Bu boyutlardan birisi, bireyin amaca yönelik olmasıdır. Buna göre, insan davranışları amaca yöneliktir ve bu amaçlar zihinsel faaliyetlerin yönelimini belirler (Snyder, Rand ve Sigmon, 2002). Bu amaçların olası değişikliklere açık olması ve aynı zamanda ulaşılabilir olması önemlidir (Snyder, Ilardi, Cheavens, Michael, Yamhure ve Sympson, 2000). Amaçların yanı sıra, umudun birbiriyle ilişkili diğer iki bileşeni “amaca güdülenme” ve “amaca ulaşma yolları”dır (Snyder, Harris, Anderson, Holleran, Irving, Sigmon ve ark., 1991). Amaca güdülenme, kişinin amaçlarına ulaşmakta o yolları kullanabilme potansiyeline yönelik algısı olarak tanımlanırken; amaca ulaşma yolları, kişinin hedeflenen amaçlara ulaşmak için işlevsel yollar üretebileceğine dair algısı olarak tanımlanmaktadır (Snyder, Rand ve Sigmon, 2002). Tüm bu boyutlar ele alındığında, umut başarılı bir amaca güdülenme ve amaca ulaşma yolları ilişkisi üzerine kurulmuş pozitif bir motive edici durumdur. Bu nedenle, amaca güdülenme ve amaca ulaşma yolları, aynı amaca hizmet eden ve birbirini besleyen bileşenler olmalarına rağmen, tek başlarına umudu açıklamakta yeterli değildir (Snyder ve ark., 1991). Ayrıca Snyder, Feldman ve Rand'a (2002) göre umut, sadece amaca yönelik bir düşünce süreci olmakla kalmayıp aynı zamanda kişinin bu bilişsel sürece başarıyla bağlanabilme yeteneği hakkındaki inançlarından oluşan hiyerarşik bir sistemdir. Bu nedenle; Snyder, Feldman ve Rand (2002) umudu, birbiriyle işbirliği halinde ve karşılıklı belirleyici olmanın yanı sıra kendine özgü üç seviyede ele almışlardır: sürekli (global or trait), belirli bir alana özgü (domain-specific) ve amaca-yönelik (goal-specific). Sürekli umut, bireyin amaçlarına ulaşmada yeterli yollar belirleyebilmesine ve bu amaçları gerçekleştirmek için gerekli harekete geçirici düşünceleri oluşturabilmesine ilişkin genel değerlendirmesini ifade etmektedir. Burada daha çok, kişinin amaçlarını gerçekleştirebilme yeteneğine ilişkin genel bir değerlendirmesi söz konusudur. Umut ölçeğinin yetişkin ve çocuk formları, bireylerin sürekli umut düzeylerini ölçmek için geliştirilmiştir (Snyder, Hoza, Pelham, Rapoff, Ware, Danovsky ve ark., 1997; Snyder ve ark., 1991).

Umut düzeyi yüksek bireyler istedikleri amaca ulaşmak için birçok yol bulabileceklerine inanırlar (Snyder ve ark., 1991). Bu inanç sisteminin birey üzerinde önemli bir etkisi vardır. Özellikle engellerle karşılaşıldığında, sistemin etkisi bireyin yaklaşımını belirlemede dikkat çekici bir rol oynar (Snyder, Ilardi, Cheavens, Michael, Yamhure ve Sympson, 2000). Snyder ve arkadaşları (1997) erken çocukluk

* Bu çalışmanın bir kısmı, IX. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

** Araştırma Görevlisi, Ankara Üniversitesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık A.B.D. atik@education.ankara.edu.tr

*** The University of North Carolina, Greensboro, Counseling and Educational Development, USA. g_kemer@uncg.edu

**** Bu çalışmaya ilişkin bize dönüt veren Oya Yerin Güneri ve Fidan Korkut'a çok teşekkür ederiz.

dönemindeki amaçlara yönelik engellerle başa çıkmanın umutlu düşüncüyü geliştirdiğini ve çocukların karşılaşılan diğer zorluklardan bu umutlu düşünce sayesinde korunduklarını ve ayrıca umudu hem stresli hem de stres içermeyen durumlara taşıdıklarını belirtmiştir. Başka deyişle, çocuk hasta ya da sağlıklı olsun, umut mekanizması sürekli çalışmaya devam etmektedir. Bu özellik, umudun durumdan duruma dayanıklılık gösteren yönüne dikkat çekilmesini sağlamıştır.

Umutla ilgili yapılan çalışmalarda; umut düzeyinin öğrencilerin sınav başarısı (Snyder ve ark., 1997), akademik başarısı, spor başarısı, fiziksel ve ruh sağlığı ile doğru orantılı olduğunu göstermektedir (Snyder, Shorey, Cheavens, Pulvers, Adams III ve Wiklund, 2002; Vilaythong, Arnau, Rosen ve Mascaro, 2003). Ayrıca Snyder, Feldman, Taylor, Schroeder ve Adams (2000) yaptıkları bir çalışmada, umutlu düşüncenin psikolojik sorunları önlemede ve psikolojik dayanıklılığı arttırmada önemli bir rol oynadığını belirtmiştir. Buna göre, umudun önleyici rolü, sorun ortaya çıkmadan önceki (temel önleme) ve sorun ortaya çıktıktan sonraki (ikincil önleme) dönemlerde sorunların azaltılmasında önemli katkılar sağlamaktadır. Yine bu çalışmada, başarılı amaç güdüsünün yanı sıra yüksek umut düzeyinin, iyilik hali ve benlik algısını arttırdığı belirtilmiştir. Benzer şekilde, Snyder (2004) bir başka çalışmasında, umudun genel iyilik haline olumlu katkılarının olduğu vurgulamıştır.

Sonuç olarak, umut insan hayatının birçok yönüne şekil veren önemli bir düşünce biçimidir. Bu düşünce biçiminin çocukluktan itibaren oluşturulduğunu düşünürsek, çocuklarla yapılacak çalışmalar büyük önem arz etmektedir. Bu anlamda, umutlu düşüncelerin geliştirilmesi ve kazandırılması, yetişen kuşakları yaşam olaylarına karşı daha hazırlıklı hale getirecektir. Ayrıca, ülkemizdeki umutla ilgili çalışmalar incelediğinde, lise ve üniversite öğrencilerinin umut düzeylerine ilişkin çalışmalara rastlanırken (Akman ve Korkut, 1993; Denizli, 2004; Kemer, 2006; Kemer ve Atik, 2005), çocuklardaki umuda ilişkin herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu nedenle, bu çalışmaların yürütülebilmesi için bir umut ölçeğine gereksinim duyulmuştur. Bu amaçla bu çalışmada, Snyder ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilen Çocuklarda Umut Ölçeği'nin Türkçe'ye çevrilmesi ve uyarlamasının yapılması amaçlanmıştır. Bunun yanı sıra, öğrencilerin umut düzeylerinin cinsiyete ve sınıf düzeylerine göre bir farklılık gösterip göstermediği de incelenmiştir.

YÖNTEM

Araştırma Grubu

Bu çalışmada uygun örnekleme (convenient sampling) yöntemi kullanılmıştır. 2005-2006 Öğretim yılında gerçekleştirilen uygulamaya, Ankara'nın Altındağ ilçesine bağlı dört ilköğretim okuluna devam eden 758 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların 403'ünü (%53) kız, 355'ini (%47) erkek öğrenciler oluşturmaktadır. Yaşları 11 ile 15 arasında değişen ($\bar{X}=13.11$, $SS=.929$) katılımcıların 275'i 6. sınıf (%36), 227'si 7. sınıf (%30) ve 256'sı 8. sınıf (%34) öğrencisidir.

Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada öğrencilerin cinsiyet, yaş ve sınıf bilgilerine ilişkin soruları içeren kişisel bilgi formunun yanı sıra Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (Rosenberg, 1965) ve Çocuklarda Umut Ölçeği (Snyder, Hoza, Pelham, Rapoff, Ware, Danovsky ve ark., 1997) (bkz. Ek 1) kullanılmıştır. Bu ölçme araçları ile ilgili ayrıntılı bilgi aşağıda verilmiştir.

Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSÖ)

Rosenberg (1965) tarafından geliştirilen ve genel olarak benlik saygısını ölçmeyi amaçlayan RBSÖ'nün Türkçe'ye çevirisi ve uyarlaması Çuhadaroğlu (1985) tarafından, ergenler üzerinde yapılmıştır. RBSÖ on maddelik ve tek boyuttan oluşan bir ölçektir. Birçok çalışmada (örn., Silbert ve Tippet, 1965; Hagborg, 1993), orijinal ölçeğin geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin kanıtlara yer verilmiştir. 7-12. sınıf düzeyinde, 1852 öğrenciyi içeren bir çalışmada (McCarthy ve Hoge, 1982), ölçeğe ilişkin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .74 olarak bulunurken, bir yıl aralıklı test-tekrar-test güvenilirlik katsayısı .77 olarak rapor edilmiştir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlama çalışmasında ise, elde edilen iç tutarlık Cronbach alfa katsayısı .86'dır (Çuhadaroğlu, 1985). Türkiye'de ergenler üzerinde yapılan başka bir çalışmada, ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı .81 olarak elde edilmiştir (Özmen, 2006). Bu çalışmada, uyum geçerliği için kullanılan RBSÖ'nün iç tutarlık Cronbach alfa

katsayısı ise .75 olarak bulunmuştur ($n=758$).

Çocuklarda Umut Ölçeği (ÇUÖ)

Çocuklarda Umut Ölçeği (ÇUÖ) Snyder ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilmiş, “amaca ulaşma yolları” (pathways) ve “amaca güdülenme” (agency) olmak üzere iki boyuttan oluşan bir ölçektir. ÇUÖ 8-16 yaş arası çocuklarda kullanılabilir. Toplamda 6 maddeden oluşan ölçek, likert tipi derecelmeye uygun olarak; “Hiçbir Zaman=1, Nadiren=2, Bazen=3, Sık sık=4, Çoğu Zaman=5 ve Her Zaman=6” şeklinde derecelenmektedir. Ölçeğin puanlanması her bir maddeden alınan puanın toplanmasıyla yapılırken, ölçekten elde edilebilecek en yüksek puan 36, en düşük puan 6’dır. Ölçekteki tek sayılı maddeler amaca güdülenme boyutunu, çift sayılı maddelerse amaca ulaşma yolları boyutunu oluşturmaktadır. Snyder ve arkadaşları (1997), umudun bu iki alt boyutun toplamından oluştuğunu, fakat bu alt boyutların ayrı boyutlar olarak kullanılmaması gerektiğini ve bundan dolayı da sadece toplam ölçek için iç tutarlılık katsayısının hesaplanmasının uygun olacağını belirtmişlerdir. Tüm ölçeğe ilişkin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı, farklı örneklem için, .72 ve .86 arasında değişmektedir. Bu çalışmada, bir ay arayla yapılan test-tekrar test uygulamasında elde edilen güvenilirlik katsayısı $r=.71$ ($n=359$, $p<.001$) bulunmuştur.

Snyder ve arkadaşları (1997), ÇUÖ’nün uyum geçerliği (convergent validity) için gözlemci değerlendirmesini, yetenek ve kontrole ilişkin kişisel algıyı ve kişisel değerleri dikkate almayı önermişlerdir. Çocukların umut puanları ile ebeveynlerin çocuklarına ilişkin umut değerlendirme puanları arasında pozitif korelasyon bulunmuştur. Öte yandan, çocukların umut puanları ile fiziksel öz-yeterlik ve kişisel algı profilinin evrensel kendilik değeri (Self-Perception Profile for Children; Harter, 1985) puanları arasında pozitif; depresyon puanları (Kovacs, 1985) arasında negatif bir ilişki rapor edilmiştir. ÇUÖ’den yüksek puan alan çocuklar, pozitif sonuçlara bilişsel olarak bağlanmada daha kontrol sahibiyken, negatif sonuçlara yönelik olarak da uzak durma eğilimi göstermişlerdir.

ÇUÖ’nün ayırıcı geçerlik (discriminant validity) çalışmalarında umutsuzluk ve zeka ele alınmıştır (Snyder ve ark., 1997). Kazdın ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen Umutsuzluk Ölçeği çocukların gelecek ve kendileri hakkında olumsuz beklentilere sahip olma derecesini belirlemektedir. Burada olumsuz beklentilerin olmayışı, olumlu beklentilere sahip olunduğu anlamına gelmemektedir. Yapılan analizlerde, Umutsuzluk Ölçeği ile Çocuklarda Umut Ölçeği arasında negatif yönde bir ilişki bulunurken, bu ilişki anlamlı değildir. Ayrıca, Snyder ve arkadaşları (1997) umut puanlarının zekanın bir yansıması olup olmadığını araştırmışlardır. Sonuç olarak, umut ve zekanın eş anlamlı olmadıkları, ancak umudun amaç takibine ilişkin bilişsel/motivasyonel kurguyu tetiklediği sonucuna varmışlardır. Umut-zeka ilişkisini araştıran çalışmada, DEHB tanısı konulmuş erkek çocuklara WISC-R (Wechsler, 1974) ya da WISC-III (Wechsler, 1991) verilmiş ve ÇUÖ’den aldıkları puanlar ile sözel, performans ve tüm ölçek puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır.

Snyder ve arkadaşlarının (1997) çalışmasında ÇUÖ’nün hem yordama (predictive) hem de artımsal (incremental) geçerliği de araştırılmıştır. Yordama geçerliği çalışmasında, ÇUÖ’nün puanları ve Iowa Temel Kabiliyetler Testi (Hieronymous ve Hoover, 1985) puanları arasında pozitif anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Artımsal (incremental) geçerlik çalışmasında ÇUÖ’den alınan puanların, başarıyı, çocukların kendilik değerlerinden kaynaklanan puanların ötesinde yordama gücü araştırılmıştır. Iowa Temel Kabiliyetler Testi puanlarının bağımlı değişken olarak ele alındığı hiyerarşik çoklu regresyon analizinde, Çocuklar için Kişisel Algı Profili’nin Evrensel Kendilik Değeri alt ölçeği ilk bloğa yerleştirildiğinde açıkladığı varyansın ($R^2=.04$, $p<.05$) ikinci bloğa ÇUÖ puanlarının girilmesiyle ($R^2=.22$, $p<.001$) arttığı rapor edilmiştir.

Veri Toplama Süreci

Milli Eğitim Bakanlığı’ndan yazılı izin alındıktan sonra, Ankara’nın Altındağ ilçesinde bulunan dört ilköğretim okuluna, araştırmanın amacını anlatmak ve uygulama onayının alınması için ziyaretler yapılmıştır. Okul müdürlerinin izni alındıktan sonra, psikolojik danışma ve rehberlik servislerinin yardımıyla gönüllük esas alınarak kişisel bilgi formu ve iki ölçekten (RBS ve ÇUÖ) oluşan uygulama seti 758 ilköğretim 2. kademe öğrencisine verilmiştir. Uygulama 2005-2006 Eğitim Öğretim yılı Bahar döneminde araştırmacılar tarafından sınıflarda gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın amacı ve ölçeklere

ilişkin yönergeler uygulama esnasında belirtilmiştir. Uygulama ortalama 15 dakika sürmüştür. Öğrencilerin akademik başarı puanlarına okul idaresinin yardımıyla ulaşılmış ve bu puanlar hesaplanırken, öğrencilerin yıl sonu akademik başarı ortalamaları dikkate alınmıştır.

Verilerin Analizi

Açıklayıcı faktör analizi, ölçeğin uyum (convergent validity) ve artımsal geçerliği (incremental validity) ile güvenilirlik hesaplamaları SPSS 15.0 programı kullanılarak yapılmıştır. Fakat veri analizinden önce, verilerin faktör analizi hesaplamalarına uygun hale getirilebilmesi için veri tarama süreci gerçekleştirilmiştir. Bunun için değerlerin doğru girilip girilmediğini kontrol etmek için frekans tabloları kontrol edilmiştir. Ayrıca, tek ve çok değişkenli normallik (univariate-multivariate normality), doğrusallık (linearity) ve maddeler arası çoklu bağlantılık (multicollinearity) varsayımları test edilmiştir. Daha sonrasında, tek ve çok değişkenli aykırı değerler testi (univariate-multivariate outlier tests) yapılmıştır. Verilerdeki gözlenen dağılımını rapor etmek için de betimsel istatistikler (descriptive statistics) kullanılmıştır. En son olarak da, analiz için örneklem büyüklüğü değerlendirilmiştir.

Doğrulayıcı faktör analizi ise, ölçek maddelerinin korelasyon katsayıları kullanılarak LISREL 8.71 programında yapılmıştır. Ölçme modeli, polikorik korelasyon matrisi (polychoric correlation matrix) ve çoklu benzerlik yöntemi (maximum likelihood estimation) kullanılarak test edilmiştir. Modelin uygunluğu (model fit) uyum iyiliği istatistiklerine (goodness-of-fit statistics) bağlı olarak değerlendirilmiştir. Buna göre; modelin analiz edilen veriye uygunluğunun sağlanabilmesi için Ki kare (χ^2) değerinin 0'a yakın olması ve anlamlı çıkmaması (bu değer örneklem büyüklüğüne duyarlıdır) (Schumacker ve Lomax, 1996); χ^2 / sd oranının 3'ten küçük olması (Kline, 1998); GFI, AGFI ve CFI değerlerinin .90 üzerinde, RMSEA ve S-RMR değerlerinin ise .05 altında olması gerekmektedir (Schumacker ve Lomax, 1996).

Kız ve erkek öğrencilerin umut puan ortalamaları arasındaki fark *t*-testi ile incelenirken, sınıf düzeyine göre öğrencilerin umut puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediği ise tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir.

BULGULAR

ÇUÖ'nün Çeviri Çalışması

ÇUÖ'nün Türkçe'ye çevrilmesi ve uyarlamasının yapılması için ilk olarak ölçeğin ilk yazarı C. R. Snyder'dan izin alınmıştır. Ölçeğin çeviri işlemi hem İngilizce hem de psikoloji ve psikolojik danışma alanında bilgi sahibi üç uzman tarafından yapılmıştır. Bu üç çeviri formu daha sonra, hem İngilizce bilen hem de psikolojik danışma alanında akademisyen olan bir uzmanın görüşüne sunulmuştur. Bu uzman ve araştırmacılar tarafından, her bir orijinal ölçek maddesi için, bu maddeleri en iyi temsil ettiği düşünülen çeviri maddeleri seçilmiştir. Çevirinin yeterliliği nedeniyle ve madde önyargısından kaçınmak için ölçeğin tekrar İngilizce'ye çevirisi yapılmamıştır (Van de Vijver ve Hambleton, 1996).

ÇUÖ'nün Yapı Geçerliği

Açıklayıcı Faktör Analizi

Öncelikle veri girişinde bir hatanın olup olmadığını kontrol etmek için frekans tabloları kullanılmış ve daha sonrasında eksik değerler analizi yapılmıştır. Veri setinde herhangi bir yanlış veri girişine ve eksik değere rastlanmamıştır. Daha sonrasında, örneklem büyüklüğünün uygunluğu değerlendirilmiştir. Hair, Black, Babin, Anderson ve Tatham'a (2006) göre, faktör analizi için yeterli örneklem büyüklüğü, her değişken için en az 5 gözlemin olması gerektiğini, ancak her değişken için en az 10 gözlem ise çok daha uygun olabileceğini belirtmiştir. Bu çalışmada ise, her bir değişken için 126 gözlem yer almaktadır (6 madde; 758 katılımcı). Bundan dolayı, örneklem büyüklüğünün açıklayıcı faktör analizi için kabul edilebilir olduğu söylenebilir.

Tek ve çok değişkenli normallik ve doğrusallık varsayımları da kontrol edilmiştir. Bunun için çarpıklık (skewness) ve basıklık (kurtosis) değerleri, histogramlar, box plot grafikleri, Q-Q plot grafikleri, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik değerleri kontrol edilmiştir. Çarpıklık ve

basıklık istatistikleri, tüm değerlerin kabul edilebilir olduğunu göstermektedir. Bu değerler 0'dan farklıdır ve ayrıca 0'dan çok uzak da değildir. Bunun yanı sıra, her bir madde için histogram ve box-plot grafikleri incelendiğinde 5. maddenin normal dağılmadığı görülmektedir. Diğer maddeler ise histogram ve box plotlara göre normal dağılım göstermektedir. Her bir madde için Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk's normallik istatistikleri incelendiğinde sonuçların anlamlı olduğu görülmüştür. Bu sonuç normallik varsayımını karşılamamaktadır. Ancak, Hair ve arkadaşları (2006), bu istatistiklerin büyük örneklemelerden etkilenebileceğini belirtmektedir. Bu açıdan, Kolmogorov-Smirnov ve Shapiro-Wilk normallik istatistikleri normallik varsayımı için tek ölçüt olarak düşünülmemesi gerekmektedir. Q-Q plot grafikleri incelendiğinde ise, doğrusallık varsayımının karşılandığı görülmektedir. Maddeler arasındaki çoklu bağlantılık (multicollineriaty) ise, maddeler arasındaki korelasyon katsayıları ile varyans şişme oranları (the variance inflation factor, VIF) ve tolerans değerlerine bakılarak incelenmiştir. Bu değerlendirmeye göre; maddeler arasındaki korelasyonlar incelendiğinde .80 üzeri bir değere rastlanmamıştır (Stevens, 2002). Ayrıca, varyans şişme oranları 1.195 ile 1.449 arasında değişirken, tolerans değerleri ise .690 ile .837 arasında değişmektedir. Tüm bu değerler, maddeler arasındaki çoklu bağlantılık varsayımının karşılandığını göstermektedir.

Gözlenen değişkenlerin uç değerler tarafından etkilenip etkilenmediğini anlamak için tek ve çok değişkenli aykırı değerler testi yapılmıştır. Tek değişkenli aykırı değerleri saptamak için standardize edilmiş z puanları kullanılmıştır. +4.00 ve -4.00 ranjını aşan herhangi bir değere rastlanmamıştır (Hair ve ark., 2001). Çok değişkenli aykırı değerler incelemesinde, Mahalanobis uzaklık (Mahalanobis Distance) değerleri kullanılmış ve .001 anlamlılık düzeyinde aykırı gözleme rastlanmamıştır. Bu analizler sonucunda veri seti 758 olarak belirlenmiş ve faktör analizi yapılmıştır. Çocuklarda Umut Ölçeği'nde yer alan maddelerin ortalamaları, standart sapma değerleri ve ikili korelasyon katsayıları Tablo 1'de gösterilmektedir.

Tablo 1. Ölçek maddelerin ortalamaları, standart sapmaları ve ikili korelasyon katsayıları

Maddeler	Ort	SS	1	2	3	4	5	6
1	4.24	1.33	1					
2	4.82	1.31	.23*	1				
3	4.94	1.22	.36*	.32*	1			
4	4.81	1.27	.25*	.41*	.37*	1		
5	5.09	1.29	.23*	.26*	.33*	.30*	1	
6	4.86	1.29	.24*	.31*	.41*	.44*	.36*	1

Not. * $p < .01$.

Kaiser-Meyer-Olkin örneklem yeterliği ölçümü değeri .81 olarak bulunmuştur. Bu da örneklem sayısının faktör analizi için yeterli olduğunu göstermektedir. Tabachnick ve Fidell (2001)'e göre KMO değeri .60'ın üstünde olması önerilmiştir. Ayrıca, Bartlett's testi anlamlı bulunmuştur. Son olarak, tüm varsayımları karşıladıktan sonra, ölçeğin yapı geçerliğini sınamak amacıyla çoklu benzerlik analizi (maximum likelihood analysis) yöntemi kullanılarak faktör analizi yapılmıştır. Analiz sonucunda, özdeğeri 1'in üzerinde olan bir faktör bulunmuştur (bkz. Tablo 2). Scree plot grafiği de bu bulguyu destekler niteliktedir.

Table 2. Faktörlerin özdeğerleri, varyans yüzdeleri ve toplam varyans yüzdeleri

Faktör	Özdeğerler	% Varyans	% Toplam Varyans
1	2.627	43.8	43.8
2	.843	14.1	57.9

Bu çalışmada tek faktörlü bir yapı bulunmasına rağmen, orijinal ölçeğin faktör yapısının 2 olması

nedeniyle, faktör analizi oblimin eksen döndürme yöntemi ile iki faktöre zorlanarak tekrarlanmıştır. Analiz sonucunda yorumlanabilen ve orijinal faktör yapısıyla uyumlu 2 faktör (amaca güdülenme ve amaca ulaşma yolları) elde edilmiştir. Maddelerin yüklendikleri faktörler ve faktör yükleri Tablo 3'te gösterilmiştir. Orijinal çalışmaya benzer olarak; 1., 3. ve 5. maddeler “amaca güdülenme” alt boyutuna yüklenirken; 2., 4. ve 6. maddeler “amaca ulaşma yolları” alt boyutuna yüklenmektedir. Amaca güdülenme boyutu varyansın yaklaşık olarak %44'ünü açıklarken, amaca ulaşma yolları boyutu varyansın %14'ünü açıklamıştır. İki faktörlü yapı toplam varyansın yaklaşık %58'ini açıklamıştır. Tabloda görüldüğü gibi, birinci faktördeki faktör yükleri .33 ve .72, ikinci faktördeki yükler ise -.81 ve -.41 arasında değişmektedir. Bu faktör yüklerinin yeterli bir düzeyde yüklendiği söylenebilir (>.30; Hair ve ark., 2006). Faktör yüklerinin yanısıra, iki faktör arasındaki korelasyon katsayısı ise .54 olarak bulunmuştur. Bu korelasyon katsayısı, iki faktörün birbiri ile ilişkili olduğu göstermektedir.

Tablo 3. ÇUÖ'nün faktör yapıları ve yükleri

Maddeler	Faktörler	
	Amaca güdülenme	Amaca ulaşma yolları
3	.72	-.003
1	.50	.02
5	.33	-.20
4	-.08	-.81
6	.10	-.47
2	.26	-.41

Orijinal ölçeğin amaca güdülenme alt boyutunu oluşturan 1., 3. ve 5. maddelerin faktör yükleri .64 ve .85 arasında değişirken, amaca ulaşma yolları alt boyutunu oluşturan 2., 4. ve 6. maddelerin faktör yükleri .52 ve .85 arasında değişmektedir. Orijinal ölçeğin amaca güdülenme alt boyutu varyansın %32.5'ini, amaca ulaşma yolları alt boyutu % 25.9'unu açıklarken, iki faktör birlikte toplam varyansın %58.4'ünü açıklamıştır (Snyder ve ark., 1997).

Doğrulayıcı Faktör Analizi

Açıklayıcı faktör analizine ek olarak, ortaya çıkan tek faktörlü ve iki faktörlü modelleri test etmek ve ölçüm modelinin gözlenen veri setine ne kadar uygun olduğunu belirlemek için doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Her iki modele ilişkin uyum iyiliği indeksleri (goodness-of-fit index) Tablo 4'te gösterilmiştir. Buna göre, her iki modele ilişkin Ki kare (χ^2) değerleri anlamlı bulunmasına rağmen, diğer uygunluk indekslerinin (fit indices) kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu görülmektedir. Modelin veri tabanına uygunluğu değerlendirilirken kullanılan ölçütlerden biri olan Ki kare değerinin anlamsız olması beklenirken, büyük örneklem gruplarında bu değer çoğunlukla anlamlı düzeyde çıkabilmektedir (Byrne, 1989). Bu nedenle, χ^2/sd oranının 3'ten küçük olması model uygunluğunu gösteren önemli bir kriter olarak düşünülmektedir (Kline, 1998).

Tablo 4. Modellere ilişkin uyum iyiliği değerleri

	Modeller	
	Model 1 (Tek Faktörlü Yapı)	Model 2 (İki Faktörlü Yapı)
χ^2	33.56 ₍₉₎ *	21.74 ₍₈₎ *
χ^2/sd	3.73	2.72
χ^2_{fark}	(1, N = 758) = 11.82, p < .01	
RMSEA	0.061	0.047
S-RMR	0.031	0.025
GFI	0.99	0.99
CFI	0.98	0.99
AGFI	0.97	0.98

Not. *p<.001

İki modele ilişkin Ki kare (χ^2) değerleri, Ki kare/serbestlik dereceleri (χ^2/sd) ve uygunluk indeksleri incelendiğinde; ikinci modelin Ki kare (χ^2) değerinin daha düşük olması, Ki kare/serbestlik derecesinin 3'ten küçük olması ve diğer uyum indekslerinde (CFI, AGFI) bir artış olmasından dolayı, ikinci modelin daha geçerli bir model olduğunu söylemek mümkündür (Kline, 1998). İkinci modeldeki maddelerin standardize edilmiş *Lambda-x* değerleri, *t* değerleri ve çoklu korelasyon kareleri Tablo 5'te sunulmuştur. Tüm bu değerler $p<.05$ düzeyinde anlamlıdır. *Lambda-x* değerleri .47 ile .68 arasında değişirken, çoklu korelasyon kareleri .23 ile .46 arasında değişmekte ve yeterli düzeyde oldukları görülmektedir.

Tablo 5. İkinci modele ait ÇUÖ maddelerinin standardize edilmiş *Lambda-x*, *t* ve R^2 değerleri

Maddeler	λ_x		<i>T</i>	R^2
	ξ_1	ξ_2		
1	.47	-	11.61	.23
3	.68	-	16.69	.46
5	.53	-	12.98	.28
2	-	.55	13.86	.30
4	-	.68	17.48	.46
6	-	.65	16.83	.43

ÇUÖ'nün Uyum ve Artımsal Geçerliği

Ölçeğin uyum geçerliği (convergent validity) çalışması için öncelikli olarak ÇUÖ ile benlik saygısı ve akademik başarı arasındaki ilişki araştırılmıştır. Sonuçlar, umut düzeyinin benlik saygısı ve akademik başarı ile ilişkili olduğuna işaret etmiştir. ÇUÖ puanları ile Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği puanları arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur [$r=.48$, $n=758$, $p<.01$]. Çocukların akademik ortalamalarının kullanıldığı çalışmada, umut puanları ve akademik başarı arasında da pozitif ve anlamlı bir ilişki elde edilmiştir [$r=.23$, $n=758$, $p<.01$].

Yapılan araştırmalarda, umudun akademik başarıyı yordamada güçlü bir kişilik özelliği olduğu bulunmuştur (Snyder ve ark., 1997; Snyder ve ark., 2002; Kemer, 2006). Bu nedenle, artımsal (incremental) geçerlik çalışmasında ÇUÖ'den alınan puanların, başarıyı, çocukların benlik saygısından kaynaklanan puanların ötesinde yordama gücü araştırılmıştır. Akademik başarının bağımlı değişken olarak ele alındığı hiyerarşik çoklu regresyon analizinde Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği'nden alınan puanlar ilk bloğa yerleştirildiğinde açıkladığı varyansın ($R^2=.11$, $p<.05$) ikinci bloğa ÇUÖ puanlarının girilmesiyle ($R^2=.12$, $p<.05$) arttığı görülmüştür.

ÇUÖ'nün Güvenirlik Çalışması

Çocuklarda Umut Ölçeği'nin iç-tutarlık güvenirliliği Cronbach alfa katsayısı ile hesaplanmıştır. Ölçeğin tamamına ilişkin Cronbach alfa değeri .74 olarak elde edilmiştir. Ölçeğin test-tekrar-test güvenirlilik çalışması için farklı bir çalışmada, 191 kişiye ilk uygulamadan bir ay sonra ikinci kez ÇUÖ verilmiştir. İki uygulama arasındaki test-tekrar-test korelasyon katsayısı pozitif ve istatistiksel olarak anlamlı bulunmuştur [$r=.57$, $n=191$, $p<.01$].

ÇUÖ Puanlarının Cinsiyet ve Sınıf Düzeyi Farklılıkları Açısından İncelenmesi

Kız ve erkek öğrencilerin umut puan ortalamaları arasındaki fark *t*-testi ile incelenmiştir. Elde edilen *t*-testi sonucuna göre, kız öğrencilerin umut puanlarının ortalaması ($Ort=28.89$, $SS=4.93$) ile erkek öğrencilerin umut puanlarının ortalaması ($Ort=28.61$, $SS=5.23$) arasında anlamlı bir fark bulunmamıştır ($t(756)=.759$, $p>.05$) (bkz. Tablo 6). Sınıf düzeyine göre öğrencilerin umut puan ortalamalarının anlamlı bir şekilde farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile

incelenmiş ve yapılan analiz sonucunda F testi anlamlı bulunmuştur [$F(2, 755)=7.141, p<.01, \eta^2=.02$] (bkz. Tablo 6). Farklılaşmanın yönünü görmek için post hoc analizi yapılmıştır. Tukey testine göre; 6. sınıf öğrencilerinin umut düzeyleri ($Ort=29.7, SS=4.88$) 7. sınıf öğrencilerinin ($Ort=28.2, SS=5.36$) ve 8. sınıf ($Ort=28.2, SS=5.36$) öğrencilerinin umut düzeylerine göre önemli ölçüde daha yüksektir. 7. ve 8. sınıf öğrencilerinin umut puanları ortalamaları arasında anlamlı bir farklılaşma yoktur.

Tablo 6. ÇUÖ puanlarının cinsiyet ve sınıf düzeyine göre farklılaşması

Cinsiyet	Gruplar	n	$Ort.$	SS	t	p
		Kız	403	28.89	4.93	.759
	Erkek	355	28.61	5.23		

Sınıf Düzeyi	Varyansın kaynağı	Kareler Toplamı	sd	Kareler ortalaması	F	p
	Gruplar arası	361.57	2	180.78	7.141	.001**
	Grup içi	19112.79	755	25.32		
	Toplam	19474.36	757			

Not. * $p>.05$; ** $p<.01$

TARTIŞMA ve ÖNERİLER

Bu çalışmada, Snyder ve arkadaşları (1997) tarafından geliştirilen Çocuklarda Umud Ölçeği'nin Türkçe'ye çevrilerek, geçerlik ve güvenilirliğine ilişkin kanıtların incelenmesi amaçlanmıştır. Yapılan açıklayıcı faktör analizi sonucunda, orijinal çalışmadaki faktör yapısıyla tutarlı iki alt boyut elde edilmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçları da iki faktörlü modelin daha geçerli bir model olduğunu desteklemektedir. Ayrıca bu iki faktörlü yapının varyansın önemli bir kısmını da açıkladığı görülmektedir. Bu çalışmada iki faktörlü bir yapı elde edilmesine karşılık, bu boyutların ayrı ayrı ele alınmamasının uygun olacağı düşünülmektedir. Çünkü model, umutlu ya da amaca yönelik düşüncenin ölçülebilmesi için bu tür düşüncelerin bir arada ele alınması gerektiği savına dayanmaktadır. Ayrıca her iki boyut hem teorik hem de uygulama açısından ilişkili olmakla birlikte, iç-tutarlılığın daha da güçlendirilmesi için her iki boyutun bir arada ele alınması gerekmektedir (Snyder ve ark., 1997). Bu çalışmada da, her iki boyut anlamlı düzeyde ilişkili bulunmuştur. Ölçeğin iç-tutarlılık ve test-tekrar test sonuçlarını değerlendirdiğimizde, bu değerlerin kabul edilebilir sınırlar dahilinde olduğu görülmektedir. Ancak, test-tekrar test güvenilirlik katsayısının düşük çıkması, iki uygulama arasındaki zamanın uzunluğundan kaynaklanabileceği gibi umudun durumluk yaşantılara ve algılara bağlı olarak değişkenliğinin etkili olabileceği de düşünülmektedir. Bu çalışmada, ölçeğin artımsal geçerliğini test etmek için, orijinal çalışmaya da benzer olarak, benlik saygısı ve akademik başarı değişkenleri ele alınmıştır. Elde edilen değerlerde bir artma gözlemlenmesine karşılık, bu değerlerin büyük örneklerde anlamlı yönde ve artma yönünde çıkması mümkün olabilir. Benzer olarak, uyum geçerliğinde, akademik başarı ve umut arasında anlamlı ve pozitif bir ilişki elde edilmesine rağmen, bu korelasyon çok da yüksek değildir. Bu nedenle, sonraki çalışmalarda, ÇUÖ'nün geçerlik ve güvenilirlik çalışmalarının başka değişkenlerle birlikte incelenmesi önerilmektedir.

Öğrencilerin umut puanları cinsiyete göre incelendiğinde, herhangi bir farklılaşma görülmemiştir. Bu bulgu, birçok araştırma bulgusuyla tutarlılık göstermektedir (Carvajal, Evans, Nash ve Getz, 2002; Snyder ve ark., 1991; Snyder, Sympson, Ybasco, Borders, Babyak ve Higgins, 1996; Snyder ve ark., 1997). Ancak, başka bir çalışmada (Gariglietti, McDermott, Gingerich ve Hastings, 1997), ergen kızların erkeklere oranla daha düşük umut düzeyine sahip oldukları bulunmuştur. Bu çalışmada umut düzeylerinin cinsiyete göre farklılaşma göstermemesi, kız ve erkek öğrencilerin kendi cinsiyetlerine uygun bir şekilde amaçlara güdülenme ve bu amaçlara ulaşma yolları konusunda benzer nitelikler gösterdiğine işaret etmektedir. Cinsiyet faktörünün yanı sıra, öğrencilerin umut puanları sınıf düzeyine göre de incelenmiştir. Altıncı sınıf öğrencilerinin umut düzeyi, 7. ve 8. sınıf öğrencilerine göre daha yüksek bulunmuştur. Orijinal ölçek çalışmasında, yaş açısından umut puanlarında bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiş, fakat herhangi bir farklılaşma bulunamamıştır (Snyder ve ark., 1997). Bu anlamda, sınıf düzeyinde elde edilen farklılaşma, orijinal çalışmanın sonuçlarıyla tutarlılık göstermemektedir. Bu bulgu, ülkemizdeki eğitim sisteminin bir yansıması olarak yorumlanabilir.

Çünkü öğrencilerin sınıf düzeyleri arttıkça geleceklerini büyük oranda belirleyen sınavlar, daha çok yaklaşmaktadır. Eğitim sistemimiz, öğrencileri ilköğretimden itibaren birçok sınava hazırlanmaya mecbur kılmaktadır. Ayrıca, rekabet ortamının yanı sıra, ergenlik dönemine özgü bakış açısı ve yaşantılar öğrencilerin umut düzeylerini olumsuz yönde etkileyebilir.

Yapılan çalışmalarda umut, akademik başarıyı yordamada güçlü bir kişilik özelliği olarak vurgulanmıştır (Snyder ve ark., 1997; Snyder ve ark., 2002; Kemer, 2006). Bu çalışma gereği yapılan analizlerde umudun akademik başarıyı açıklayan değişkenlerden biri olduğu bulgusu desteklenmiştir. Bu nedenle sınıf düzeyi arttıkça umudun düştüğü ve yüksek umudun akademik başarıya olumlu katkısı göz önüne alınırsa, okullarda öğrencilerin umut düzeylerine ilişkin yapılacak çalışmalar önem kazanmaktadır. Ancak umut ile akademik başarı arasındaki ilişki tek yönlü düşünülmemelidir. Yani yüksek umut düzeyi akademik başarıyı arttırabileceği gibi, akademik başarıları düşük olan öğrencilerin umut düzeyleri, akademik yetersizliklerden dolayı olumsuz etkilenebilir. Öğrencilerin daha önceki akademik başarıları düşük ise, umutlu düşünceyi geliştirmeleri daha güç olabilir.

Bu ölçme aracının uyarlama çalışmasının yapılmasının birkaç amacı vardır. Öncelikle bu ölçme aracı, çocuklarda umudu pozitif açıdan ele almakta ve umudun bilişsel ve motive edici yanını değerlendirmektedir. Alan yazında umutsuzluk, iyimserlik ve öz-yeterlik gibi umutla ilişkili görülebilecek birtakım kavramlar yer almasına rağmen, Snyder (2002) umudun bu kavramlara göre daha farklı bir yapı olduğunu belirtmektedir. Ayrıca, ölçme aracının altı maddeden oluşması uygulama açısından bir kolaylık sağlamakta ve çocuğun düşünme sürecini hızlı bir şekilde değerlendirme imkanı vermektedir. Ölçekteki madde sayısının az olması, başlangıçta bir problem gibi görünmesine karşın, Snyder ve arkadaşları (1997) bu ölçme aracının kuramsal, psikometrik ve yapısal kriterleri karşıladığını belirtmektedir.

Umudun başarı güdüsünü sürdürme işlevinin yanı sıra, karşılaşılan sorunlarda önleyici ve koruyucu rolü ve stres durumlarındaki dayanıklılığı artırıcı fonksiyonunun, Çocuklarda Umut Ölçeği'nin ülkemizdeki kullanım alanlarını çeşitlendireceği düşünülmektedir. Öte yandan, Snyder ve arkadaşları (1997), ölçeğin hem patolojik hem de sağlıklı örneklem gruplarında ayırt edici niteliği olduğunu vurgulamışlardır. Bu anlamda, bu ölçek, başta eğitim ortamları olmak üzere, psikolojik danışma uygulamalarında ve klinik çalışmalarda çocuğun tanınmasını ve kendisini tanımasını kolaylaştırıcı bir araç olarak kullanılabilir.

Umudun çocuklukta kazanılan bir özellik olduğu göz önüne alınırsa çocukluk döneminde yaşamın farklı alanlarına ilişkin umutlu düşüncenin geliştirilmesi ve sürdürülmesi önem kazanmaktadır. Snyder ve arkadaşları (2002) umudun çocuğun yaşamındaki etkisinin psikolojik danışmanlar tarafından anlaşılmasının önemini vurgulamışlardır. Başka bir deyişle, umudun anlaşılması çocuğun güçlü yanlarına ve gereksinimlerine odaklanmada işlevsel bir bakış açısı sunacaktır. Sonuç olarak, bu çalışmanın ülkemizde çocuklarla yapılacak araştırmalara yeni bir boyut kazandıracığı ve katkıda bulunacağı düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- Akman, Y. ve Korkut, F. (1993). Umudun ölçme üzerine bir çalışma. *H.Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9, 193-202.
- Byrne, B.M. (1989). *A primer of LISREL: Basic applications and programming for confirmatory factor analytic models*. New York: Springer-Verlag.
- Carvajal, S. C., Evans, R. I., Nash, S. G., & Getz, J. G. (2002) Global positive expectancies of the self and adolescents' substance use avoidance: Testing a social influence mediational model. *Journal of Personality*, 70(3), 422-442.
- Çuhadaroğlu, Ö. (1985). *Adolesanlarda benlik saygısı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi Tıp Fakültesi Psikiyatri Anabilim Dalı, Ankara.
- Denizli, S. (2004). *The role of hope and study skills in predicting test-anxiety levels of university students*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Gariglietti, K. P., McDermott, D., Gingerich, K., & Hastings, S. (1997). Hope and its relationship to self-efficacy in adolescent girls. (ERIC Document Reproduction Service No: ED 412416).
- Hagborg, W. J. (1993). The Rosenberg Self-Esteem Scale and Harter's Self-Perception Profile for adolescents: A concurrent validity study. *Psychology in the Schools*, 30, 132-136.

- Hair, J.F., Black, W.C., Babin, B.J., Anderson, R.E., & Tatham, R.L., (2006). *Multivariate data analysis* (6th ed.). Upper Saddle River, NJ: Prentice Hall.
- Kemer, G. ve Atik, G. (2005). *Kırsal kesimde ve kent merkezinde okuyan lise öğrencilerinin umut düzeylerinin aileden algılanan sosyal destek düzeyine göre karşılaştırılması*. VIII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur. 21-23 Eylül, İstanbul.
- Kemer, G. (2006). *The role of self-efficacy, hope, and anxiety in predicting university entrance examination scores of 11th grade students*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Kline, R. B. (1998). *Principles and practices of structural equation modeling*. New York: The Guilford Press.
- McCarthy, J. D., & Hoge, D. R. (1982). Analysis of age effects in longitudinal studies of adolescent self-esteem. *Developmental Psychology*, 18(3), 372-379.
- Özmen, O. (2006). *Predictors of risk-taking behaviors among Turkish adolescents*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Rosenberg, M. (1965). *Society and the adolescents: Self-image*. Princeton: Princeton University Press.
- Schumacker, R.E., & Lomax, R.G. (1996). *A beginner's guide to structural equation modeling*. Mahwah, New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Silbert, E., & Tippet, J. (1965). Self-esteem: Clinical assessment and measurement validation. *Psychological Reports*, 16, 1017-1071.
- Snyder, C. R. (1995). Conceptualizing, measuring, and nurturing hope. *Journal of Counseling & Development*, 73, 355-360.
- Snyder, C. R. (2002). Hope theory: Rainbows in the mind. *Psychological Inquiry*, 13(4), 249-275.
- Snyder, C. R. (2004). Hope and the other strengths: Lesson's from animal farm. *Journal of Clinical and Social Psychology*, 23(5), 624-627.
- Snyder, C. R., Feldman, D. B., & Rand, K. L. (2002). Hopeful choices: A school counselor's guide to hope theory. *Professional School Counseling*, 5(5), 298-307.
- Snyder, C. R., Feldman, D. B., Taylor, J. D., Schroeder, L. L., & Adams, V. (2000). The roles of hopeful thinking in preventing problems and enhancing strengths. *Applied and Preventive Psychology*, 15, 262-295.
- Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., Sigmon, S. T., & et al. (1991). The will and the ways: Development and validation of an individual-differences measure of hope. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60, 570-585.
- Snyder, C. R., Hoza, B., Pelham, W. E., Rapoff, M. Ware, L., Danovsky, M., & et al. (1997). The development and validation of the Children's Hope Scale. *Journal of Pediatric Psychology*, 22(3), 399-421.
- Snyder, C. R., Ilardi, S. S., Cheavens, J., Michael, S. T., Yamhure, L., & Sympson, S. (2000). The role of hope in cognitive-behavior therapies. *Cognitive Therapy and Research*, 24(6), 747-762.
- Snyder, C. R., Rand, K. L., & Sigmon, D. R. (2002). Hope theory: A member of the positive psychology family. In C. R. Snyder, & S. J. Lopez (Eds.), *Handbook of Positive Psychology* (p. 257-276). NY: Oxford University Press.
- Snyder, C. R., Shorey, H. S., Cheavens, J., Pulvers, K. M., Adams III, V. H., & Wiklund, C. (2002). Hope and academic success in college. *Journal of Educational Psychology*, 94, 820-826.
- Snyder, C. R., Sympson, S. C., Ybasco, F. C., Borders, T. F., Babyak, M. A., & Higgins, T. F. (1996). Development and validation of the state hope scale. *Journal of Personality and Social Psychology*, 70(2), 321-335.
- Stevens, J. (2002). *Applied multivariate statistics for the social sciences* (4th ed.). New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates, Publishers.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Boston: Allyn and Bacon.
- Van de Vijver, F., & Hambleton, R. K. (1996). *Translating tests: Some practical guidelines*. Paper presented at the meeting of the American Psychological Association, Toronto.
- Vilaythong, A. P., Arnau, R. C., Rosen, D. H., & Mascaro, N. (2003). Humor and hope: Can humor increase hope? *Humor*, 16(1), 79-89.

EK 1

Çocuklarda Umut Ölçeği (ÇUÖ)

Aşağıdaki altı cümle sizin genel olarak kendi hakkınızda nasıl düşündüğünüzü ve bazı şeyleri nasıl yaptığınızı tanımlamaktadır. Her bir cümleyi dikkatlice okuyunuz. Her bir cümle için, lütfen çoğunlukla nasıl olduğunuzu düşününüz. Sizi en iyi tanımlayan seçeneği, kutucuğun içerisine (X) işareti koyarak belirtiniz. Örneğin, eğer “Hiçbir Zaman” sizi tanımlıyorsa üzerindeki kutucuğun içerisine (X) işareti koyunuz. Ya da “Her Zaman” size uygunsa üzerindeki kutucuğu işaretleyiniz. Lütfen tüm cümleleri kutucuklardan birini işaretleyerek cevaplayınız. Doğru veya yanlış yanıt bulunmamaktadır.

1. Bence işler gayet iyi gidiyor.

Hiçbir Zaman Nadiren Bazen Sık sık Çoğu Zaman Her Zaman

2. Hayatta benim için çok önemli olan şeyleri elde etmek için birçok yol düşünebilirim.

Hiçbir Zaman Nadiren Bazen Sık sık Çoğu Zaman Her Zaman

3. Benimle aynı yaştaki çocuklar kadar iyiyim.

Hiçbir Zaman Nadiren Bazen Sık sık Çoğu Zaman Her Zaman

4. Bir problemim olduğunda, bu problemi çözmek için birçok yol bulabilirim.

Hiçbir Zaman Nadiren Bazen Sık sık Çoğu Zaman Her Zaman

5. Geçmişte yaptığım şeylerin bana gelecekte yardımcı olacağını düşünüyorum.

Hiçbir Zaman Nadiren Bazen Sık sık Çoğu Zaman Her Zaman

6. Diğerleri vazgeçmek istese bile, problemi çözmek için yöntemler veya yollar bulabileceğimi biliyorum.

Hiçbir Zaman Nadiren Bazen Sık sık Çoğu Zaman Her Zaman